

การบำบัดแบบโฮมิโอพาธี

Homopathy, Homopathie, Homoeopathy, Homeopathy, Homeopathic or Classical Homeopathy

ภ.ญ.มณฑกา ธีรชัยสกุล*

Monthaka Teerachajsakai

บทนำ

การบำบัดแบบโฮมิโอพาธีจัดเป็นการแพทย์พื้นบ้านชนิดหนึ่งของทวีปยุโรป ตามรายงานขององค์การอนามัยโลกเรื่อง การทบทวนสถานะภาพทางกฎหมายของการแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก/ผสมผสาน ปี 2544⁽²⁾ พบว่าศาสตร์โฮมิโอพาธีเป็นศาสตร์ 1 ใน 5 ที่มีการใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก รวมทั้งมีการนำไปประยุกต์เข้ากับระบบสาธารณสุขแห่งชาติในหลาย ๆ ประเทศด้วย เช่น อินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน แมกซิโก อังกฤษ เป็นต้น มีรายงานผลการวิจัยของต่างประเทศมากมายที่เกี่ยวข้องทั้งในแง่ของ ประสิทธิภาพในการรักษา (Therapeutic efficacy) และการเปรียบเทียบราคาของการรักษา ทั้งนี้ผู้สนใจสามารถค้นข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตได้ด้วยตนเอง

แม้ว่าในประเทศไทยวิธีการบำบัดดังกล่าวจะจัดเป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยที่ค่อนข้างใหม่ มีคนไทยเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้นที่รู้จัก ส่วนใหญ่ผู้ที่คุ้นเคยกับคำ ๆ นี้ มักจะเป็นนักวิชาการในวงการที่เกี่ยวข้องและมีการนำมาใช้บ้างในกลุ่มชาวต่างประเทศที่อาศัยอยู่หรือมาท่องเที่ยวที่ประเทศไทย และคนไทยที่อยู่ใต้วงสังคมชั้นสูง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากข้อจำกัดทางด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และภาษาอังกฤษ แต่การรักษา/บำบัดด้วยวิธีการดังกล่าวก็ยังคงมีความน่าสนใจ และน่าที่จะทำการศึกษาเนื่องมาจาก ราคายาที่ถูก ผลข้างเคียงจากยาต่ำ หรือแทบไม่มีเลย รวมทั้งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเป็นสมุนไพรแทบทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการรักษาแบบทางเลือกที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ

ประวัติและความเป็นมาของการบำบัด

แนวคิดของการบำบัดแบบโฮมิโอพาธี^(3,4,5) นั้น ได้มีการกล่าวไว้ตั้งแต่สมัย Hippocrates แต่ได้มีการนำมาพัฒนาอย่างจริงจังเมื่อ 200 กว่าปีที่แล้ว โดยนายแพทย์ Samuel Christian

* กองการแพทย์ทางเลือก กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

Hahnemann, นายแพทย์ชาวเยอรมัน ซึ่งนับว่าเป็นบิดาของการบำบัดแบบโฮมีโอพาธีในปัจจุบัน Hahnemann เกิดที่เมืองเดรสเดน (Dresden) ประเทศเยอรมัน ในปี ค.ศ.1755 ได้รับความศึกษาทางด้านเคมีและการแพทย์ที่เมืองไลป์ซิก(Leipzig) เออร์เลนเกน (Erlangen) เวียนนา (Vienna) และจบเป็นแพทย์ในปี ค.ศ.1779

Samuel Hahnemann (1755-1843) This German doctor and chemist devised homeopathy, a new system of medicine, which literally means "treatment by the same". It is based on the key principle that a drug taken in small amounts will cure the same symptoms it causes in large amounts.

การพัฒนาวิธีการบำบัดแบบโฮมีโอพาธีเริ่มจริงจังเมื่อปี 1790 ขณะที่ Hahnemann กำลังแปลหนังสือเรื่อง A Treatise on Materia Medica ของ Dr.William Cullen, Hahnemann เริ่มทำการทดลองขึ้นแรกจากเปลือกต้นเปรูเวียน (Peruvian Bark) หรือ ต้นชิงโคนา เนื่องจากในหนังสือของ Cullen กล่าวว่า "ควินิน (สารที่สกัดได้จากต้นชิงโคนา) สามารถรักษาโรคมalaria ี่เรียได้เนื่องจากคุณสมบัติฝาดสมาน (astringent)" จากข้อความนี้เอง ทำให้ Hahnemann สงสัยและเริ่มตั้งคำถามเนื่องจากคุณสมบัติฝาดสมานไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับโรคมalaria ี่เรียได้ ดังนั้นเขาจึงเริ่มสังเกตการณ์โดยการกินควินินหลายขนาดด้วยตัวเอง และเริ่มบันทึกอาการที่เกิดขึ้น เขาพบว่า ตัวเองมีอาการเหมือนกับเป็นไข้มาลาเรีย ทั้งที่ก่อนหน้านี้เขาไม่ได้เป็นโรคนีเลย และอาการนี้จะเกิดขึ้นทุกครั้งที่เขากินควินินซ้ำ ถ้าไม่กินควินิน ก็จะไม่มีอาการ Hahnemann ทดลองแบบเดียวกันนี้กับเพื่อนที่สนิทของเขาอีกหลายคนจนได้ผลที่มัน

ใจได้ จากนั้น Hahnemann ทำการทดลองกับสารอันตรายอีกหลายชนิดเช่น สารหนู และเบลลาดอนนา (พืชในตระกูลเดียวกับต้นลำโพง) ซึ่งพบว่าให้ผลที่เหมือนกันคือ ถ้าให้สารพิษนั้นแก่คนปกติ ก็จะเกิดอาการเป็นพิษตามชนิดของสารนั้น และก็สมารถนำสารพิษนั้นไปรักษาคนป่วยที่มีอาการคล้ายกับเป็นพิษนั้นได้

ในระหว่างศตวรรษที่ 19 ปรัชญา/ทฤษฎีของการบำบัดด้วยศาสตร์โฮมีโอพาธีได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วจากเยอรมันสู่ประเทศอื่น ๆ ในทวีปยุโรป อเมริกา และเอเชีย ในปี 1831 ได้มีการแพร่ระบาดของเชื้ออหิวาตกโรคในแถบประเทศใจกลางทวีปยุโรป การใช้การบูรตามแบบวิธีโฮมีโอพาธีสามารถบำบัดผู้ป่วยที่ติดเชื้อสำเร็จได้อย่างไม่น่าเชื่อ ทำให้วิธีการบำบัดดังกล่าวได้รับการยอมรับและมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มมากขึ้น

Dr.Quin (Federick Foster Hervey Quin) เป็นผู้ที่มีความสนใจที่จะศึกษาการบำบัดแบบโฮมีโอพาธีและเป็นผู้นำการบำบัดด้วยวิธีนี้เข้าสู่เมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ ในปีค.ศ. 1832 และได้ก่อตั้งโรงพยาบาลโฮมีโอพาธีเป็นแห่งแรกขึ้นที่ลอนดอนในปีค.ศ. 1849

Dr.Hering (Constantine Hering) และ Dr.Kent (James Tyler Kent) เป็นผู้นำศาสตร์โฮมีโอพาธิ์ไปสู่อเมริกาในช่วงระหว่างค.ศ. 1820 - 1829 และเป็นผู้พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ของศาสตร์ในเรื่องขององค์ความรู้และตำรับที่ใช้ในการรักษา Dr.Hering นับเป็นบิดาของการบำบัดแบบโฮมีโอพาธิ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาและเป็นผู้คิดค้นและพัฒนา “กฎของการบำบัดรักษาหรือกฎของการหายจากโรค” (Law of Cure) นอกจากนี้ Dr.Kent ค้นพบเพิ่มเติมว่าบุคลิกภาพและลักษณะของคนมีผลต่อความเหมาะสมในการเลือกใช้ยาที่บำบัดด้วย ดังนั้นเขาจึงสรุปว่าการจะส่งจ่ายยาใดๆ ให้แก่ผู้ป่วยแต่ละบุคคลจะต้องคำนึงถึงภาวะอารมณ์ ลักษณะบุคลิกภาพ รวมถึงอาการป่วยด้วย ดังนั้นเขาจึงแบ่งลักษณะของคนออกเป็นกลุ่มๆ ทั้งหมด 15 กลุ่ม เพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจและบำบัด เรียกว่า “Constitutional types”

ปรัชญาพื้นฐานของการบำบัด (3,5,7)

เนื่องจากการบำบัดแบบโฮมีโอพาธิ์เป็นระบบการแพทย์ที่มีแนวคิดของการรักษาผู้ป่วยแตกต่างจากการแพทย์แผนปัจจุบันโดยสิ้นเชิง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจปรัชญาพื้นฐานหรือแนวคิดของการบำบัดดังกล่าวด้วย เพื่อให้เกิดการทำความเข้าใจและวิจารณ์ได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้งต่อไป

1. พลังชีวิต (Vital force, Life force, Chi or Prana)

ศาสตร์โฮมีโอพาธิ์มีแนวคิดที่ว่า “ร่างกายคนเราทุกคนจะมีพลังชีวิต” ซึ่งทำหน้าที่รักษาสภาวะสุขภาพให้เกิดขึ้นภายในร่างกาย ในภาวะที่ร่างกายและจิตใจสมบูรณ์ พลังชีวิตก็จะสมบูรณ์ด้วย เราอาจอธิบายภาพที่ชัดเจนของพลังชีวิตส่วนหนึ่งได้ในรูปของระบบภูมิคุ้มกัน (immunity) นั่นเอง ตราบใดที่ร่างกายยังคงรักษาพลังชีวิตที่สมบูรณ์ไว้ได้ ร่างกายก็จะปกติสุข และอยู่ในสภาวะสุขภาพ แต่ในภาวะที่พลังชีวิตอ่อนแอร่างกายก็จะไม่สามารถต้านทานเชื้อโรคหรือความเครียดได้ ดังนั้นจึงปรากฏอาการของโรคต่างๆ ออกมา

การบำบัดแบบโฮมีโอพาธิ์เป็นการเร่งกระตุ้นให้พลังชีวิตมีการปรับสมดุลใหม่ โดยฟื้นฟูให้พลังชีวิตมีกำลังและแข็งแรงมากขึ้นเพื่อต่อต้านอาการเจ็บป่วยได้ อาจกล่าวโดยรวมได้ว่าการหายจากโรคเกิดขึ้นจากกระบวนการตามธรรมชาติของร่างกายเอง

2. มุมมองในเรื่องของสุขภาพ (Health) โรค (Disease) และ การรักษา (Cure)

สุขภาพและโรคในความหมายของโฮมีโอพาธิ์นั้นเป็นสภาวะที่แตกต่างกันของร่างกาย สุขภาพเป็นภาวะที่ผ่อนคลาย (Ease) กลมกลืนและเป็นหนึ่งเดียว (Harmony) หมายถึง การที่อวัยวะทุกอวัยวะเต็ม และทำงานเป็นจังหวะเดียวกันกับจิตใจและวิญญาณ หรืออาจพูดภาษาต่างๆ ว่าสุขภาพเป็นภาวะที่เราสามารถทำงานและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่มีความเครียดและความ

เจ็บปวดทั้งภายนอกและภายในร่างกาย

โรคเป็นภาวะที่มีการรบกวนเกิดขึ้นภายใน ซึ่งอาจจะแสดงออกมาได้หลายรูปแบบทั้งความผิดปกติทางร่างกาย ความผิดปกติในหน้าที่ของอวัยวะนั้นๆ และความผิดปกติทางจิตใจ อาการของโรคเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความไม่สอดคล้องหรือไม่เป็นหนึ่งเดียวของเรา

การบำบัดรักษาไม่ได้หมายถึงเพียงแค่การรักษาอาการของโรคเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการฟื้นฟูให้ร่างกายคืนสู่สภาพก่อนที่จะป่วย (healthy state) ด้วย การช่วยให้อาการของโรคหาย แต่เพียงอย่างเดียวนั้นนั้นไม่เรียกว่าเป็นการรักษาแต่อาจซ้ำร้ายเสมือนการเติมน้ำมันลงในกองไฟด้วย ดังนั้นการบำบัดแบบโฮมีโอพาธีจึงมุ่งเน้นไปที่การรักษาตัวบุคคลมากกว่าการรักษาอาการของโรค

ทฤษฎีของการบำบัด (3,4,5,7,8)

การบำบัดแบบโฮมีโอพาธีมีทฤษฎีพื้นฐานอยู่ 4 ข้อ ดังนี้

1. ต้องมีการพิสูจน์ฤทธิ์หรือพิษของสารที่จะนำมาใช้เป็นยาแบบโฮมีโอพาธีในคนปกติก่อนกล่าวคือ ก่อนที่จะพัฒนาสารแต่ละชนิดขึ้นมาเป็นตำรับยาแบบโฮมีโอพาธีนั้นต้องมีการนำไปทดลองในคนปกติที่มีสุขภาพดีก่อนเพื่อให้ทราบถึงอาการหรือพิษที่แน่ชัดที่อาจเกิดขึ้นจากการรับประทานสารนั้น ๆ เข้าไป ยกเว้นในกรณีที่เราทราบพิษที่แน่ชัดของสารนั้นๆ อยู่แล้ว

2. การเลือกและการจ่ายยาต้องเป็นไปตามกฎของความเหมือน (Law of Similars)

กฎของความเหมือน (Law of Similars) เป็นหัวใจพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการบำบัดผู้ป่วย กล่าวคือ การบำบัดแบบโฮมีโอพาธีนั้นเป็นการนำเอาพิษ สัตว์ หรือแร่ธาตุใดๆ ที่ก่อให้เกิดอาการนั้นๆ ในคนธรรมดาามารักษาอาการดังกล่าวแก่คนป่วย (like cures like or similia similibus curantur) หรืออาจกล่าวง่ายๆ แบบภาษาไทยว่า “หนามยอกให้เอาหนามบ่ง”

3. การให้ยาเพื่อการบำบัดต้องเป็นยาตำรับเดี่ยว (Single Remedy)

ตำรับเดี่ยว (Single Remedy) หมายถึง การบำบัดผู้ป่วยนั้นห้ามให้ยาหลาย ๆ ตำรับพร้อม ๆ กันเนื่องจากการให้ยาหลาย ๆ ตำรับพร้อมกันอาจก่อโรคหรืออาการใหม่ ๆ ขึ้นได้และเป็นการยากที่จะบอกว่าตำรับยาที่เราให้นั้นตำรับไหนถูกต้องกันแน่ ดังนั้นในการบำบัดแต่ละครั้งจะให้ยาเพียงตำรับเดี่ยวเท่านั้นแต่อาจมีการให้ซ้ำ (หลายขนาด) อีกได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของตำรับและอาการของโรคทั้งนี้การเลือกตำรับยามาใช้ต้องเลือกให้มีความคล้ายกับภาพของอาการมากที่สุด

4. การให้และการเตรียมยาต้องเป็นไปตามกฎขนาดน้อย (Law of Minimum Dose)

ในช่วงปีแรกของการค้นพบการบำบัดแบบโฮมีโอพาธีของ Hahnemann นั้นเนื่องจากวัตถุดิบที่นำมาเตรียมเป็นยาแบบโฮมีโอพาธีนั้นโดยส่วนใหญ่แล้วเป็นสารพิษ ดังนั้นการนำมาใช้จึงต้องมีการทำลายให้เจือจางเพื่อลดความเป็นพิษของสารลง ปีค.ศ.1798 เป็นครั้งแรกที่ Hahnemann เริ่มทำลายให้สารที่นำมาใช้เจือจางลง จนกระทั่งปีค.ศ.1813 Hahnemannพิมพ์หนังสือเรื่อง “Spirit of Homeopath” ซึ่งเป็นการอธิบายแนวคิดเรื่องของคุณภาพ การรักษาและฤทธิ์ของยาตามหลักการของโฮมีโอพาธี จากนั้นจึงมีการพัฒนาวิธีการทำลายยาให้เจือจางเรื่อยมาและกลายเป็นกฎขนาดน้อยดังที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

การเตรียมยาตามหลักการของโฮมีโอพาธีเป็นไปตามกฎขนาดน้อยกล่าวคือ ต้องมีการนำวัตถุดิบที่จะมาเตรียมเป็นยามาทำละลายให้เจือจางก่อนโดยเรียกกระบวนการดังกล่าวว่า “การเพิ่มความแรง” (Potentizations) นั่นคือยิ่งทำให้เจือจางมากเท่าไรความแรงของยาจะยิ่งเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการทำให้เจือจางในแต่ละครั้งต้องมีการเขย่าหรือใช้แรงในการบดขยี้วัตถุดิบในตำรับยาด้วยซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นการทำให้พลังของยาเพิ่มขึ้น

สรุปและข้อเสนอแนะ

โดยสรุปการบำบัดแบบโฮมีโอพาธีจัดเป็นศาสตร์การรักษาสุขภาพแบบองค์รวมที่เน้นเรื่องการปรับสมดุลสารชีวเคมีและพลังไหลเวียนภายในร่างกาย ดังนั้นยาที่ให้แก่ร่างกายจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อไปเสริมหรือเพิ่มพลังชีวิตที่ขาด หรือลดพลังชีวิตในส่วนที่เกิน ยาที่ให้จึงไม่ได้เน้นที่ปริมาณของสารแต่เน้นที่ปริมาณของพลังงานมากกว่า ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ยาในปริมาณที่มีสารออกฤทธิ์สูง ซึ่งแนวคิดแบบนี้ได้มีอิทธิพลต่อระบบการแพทย์แผนปัจจุบันและกลายเป็นแนวคิดของการให้วัคซีนในยุคปัจจุบัน^(๓) ผลดีที่เกิดขึ้นจากการเตรียมยาแบบโฮมีโอพาธีก็คือ ผลข้างเคียงจากยาต่ำมาก ไม่พบรายงานความเป็นพิษของยาดังกล่าว และยาที่จำหน่ายจึงมีราคาถูกเมื่อเทียบกับราคาขายปัจจุบัน และนอกจากนี้หากผู้ที่ต้องการทำความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวอย่างลึกซึ้งมากขึ้น รวมทั้งเรื่องของการรักษา/บำบัดโรคที่มีกลไกเกี่ยวข้องกับเรื่องของพลังงาน อาจต้องศึกษาความรู้เพิ่มเติมในเรื่อง ควอนตัมฟิสิกส์ ซึ่งถ้าหากมีโอกาสอาจมีการนำเสนอในวารสารฉบับถัดๆ ไป

จากข้อมูลค่าใช้จ่ายทางด้านสุขภาพของสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ^(๑) พบว่ามูลค่าการใช้จ่ายในเรื่องสุขภาพของคนไทยมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ และจากรายงานเรื่องระบบยา 1 พบว่ามูลค่าการบริโภคยาของคนไทยก็เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน รวมทั้งร้อยละของการนำเข้ายาจากต่างประเทศก็เพิ่มสูงขึ้นมาตลอดนับจนถึงปี พ.ศ.2544 (เท่าที่มีข้อมูล) ซึ่งปัญหามูลค่าการบริโภคยาสูงและการนำเข้ายาจากต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นั้น อาจเกิดขึ้นมาจากหลายสาเหตุและส่วนหนึ่งก็น่าจะเป็นผลมาจากการบริโภคยาที่เกินความจำเป็นและฟุ่มเฟือย รวมทั้งรสนิยมและความเชื่อของคนไทยที่มีต่อยาต่างประเทศด้วย

ดังนั้นศักยภาพเบื้องต้นของการบำบัดแบบโฮมีโอพาธีที่น่าสนใจก็คือ การศึกษาความเป็นไปได้ของการนำวัตถุดิบธรรมชาติในประเทศไทยผลิตเป็นยาแบบโฮมีโอพาธี แม้ว่าอาจจะไม่มีการใช้ศาสตร์ดังกล่าวบำบัดโรคในประเทศไทยอย่างแพร่หลายมากนัก แต่ด้วยกรรมวิธีการผลิตที่ง่ายและรูปแบบของยาที่สามารถลดปัญหาเรื่องการเสื่อมคุณภาพของสมุนไพรได้ดี พร้อมกับความนิยมใช้ในต่างประเทศ จึงทำให้หากเราสามารถพัฒนาสมุนไพรไทยภายใต้รูปแบบดังกล่าวได้ก็อาจสามารถผลักดันให้สมุนไพรของประเทศไทยขึ้นไปอยู่ในระดับแนวหน้าได้ไม่ยากนัก และอาจส่งผลมาถึงการเติบโตทางภาคเศรษฐกิจในเรื่องของสมุนไพรไทยได้อย่างไม่น่าเชื่อในอนาคต อย่างไรก็ตามการพัฒนาระบบการผลิตสมุนไพรไทยภายใต้กรอบของการบำบัดแบบโฮมีโอพาธีนั้น ยังสมควรที่จะต้องได้รับการประเมินความเป็นไปได้ในอีกหลายๆ ด้านที่มากกว่าแค่การประเมินในเชิงของข้อมูลที่มีอยู่จากต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง (Reference)

ภาษาไทย

1. คณะกรรมการโครงการศึกษาวิเคราะห์ระบบยาของประเทศไทย. ระบบยาของประเทศไทย. สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ, กระทรวงสาธารณสุข. 2545.

ภาษาอังกฤษ

2. World Health Organization. *Legal Status of Traditional Medicine and Complementary/ Alternative Medicine : A worldwide review*. World Health Organization, Geneva, 2001.
3. Lockie A. and Geddes N. *The Complete Guide to Homeopathy: the principles and practice of treatment*. Dorling Kindersley Limited, London.1997.
4. Wright-Hubbard E. *A Brief Study Course in HOMOEOPATHY*. Formur, Inc., St. Louis, MO. 1986.
5. Dannheiser I. and Edwards P. *Illustrated Elements of HOMEOPATHY*. Harper Collins Publishers, London. 2002.
6. Helmut Sydow. *Learning Classical Homoeopathy: Repertorising and Practical Applications*. B.Jain Publishers Pvt. Ltd., India. 1999.
7. Dr. Mohinder Singh Jus. *Homeopathy*. SHI Homeopathic College, Switzerland. 2001.

อินเทอร์เน็ต

8. Bioenergy Clinic. *Homeopathy: What is Homeopathy?* [Online] Available from: <http://www.bioenergyclinic.com/treatment/homeopathy> [04/03/03]
9. National Economic and Social Development Board. *Consumption Expenditure at current market prices*. [Online] Available from: <http://www.nesdb.go.th> [24/07/02]